

Interno glasilo Zavoda Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik
Št. 5 Letnik III. Marec 2009
Izhaja 4 krat letno v elektronski obliki
Odgovorna oseba za glasilo: Jasmina Bauman
Ureja: Darja Holec
Avtorski prispevki ne odražajo nujno stališč Zavoda ZTSZJ
Elektronski naslov uredništva: urednistvo.zdruzenje@t-2.net

Ko govorijo roke

So dosežki in je žalost

Jasmina Bauman

Razmislek o delu in prizadevanjih ZZSZJ v preteklem letu in morda še kakšnem pred tem kaže, da se zlagoma le niza-jo uspehi, čeprav ne tako hitro kot bi pričakovali in želeli in ne premočrtno na vseh družbenih področjih. Pravica gluhih oseb do uporabe slovenskega znakovnega jezika se vendarle vse bolj udejanja v ustanovah z javnimi pooblastili in vzpostavlja se dobra praksa na nekaterih družbenih področjih. Tudi gluhe osebe se vedno bolj osveščajo, ne le o svojih pravicah, pač pa tudi o postopkih, kako jih uveljaviti. To dokazuje predvsem statistika za omenjeno obdobje, kajti ugotavljamo porast tolmačenja tako v javnih ustanovah kot tudi v zasebni sferi s pomočjo vavčerjev. Razpisana tečaja SZJ, začetni in nadaljevanji, sta dobro zapolnjena in obiskana, kar kaže, da zanimanje za tovrstno usposabljanje obstaja in da uspevamo promovirati znakovni jezik v širše družbeno okolje. Pripravljamo za slovenske razmere kar solidno število kandidatov, da si pridobijo certifikat za tolmača za SZJ. Tudi naš tradicionalni posvet konec leta o uveljavljanju Zakona o uporabi SZJ je bil lepo obiskan. Torej napredek je, tudi dokazljiv, vendar razmere še zdaleč niso povsod niti urejene niti dobre.

Visoko šolstvo je eno od področij, kjer nikakor ne moremo presekatil gordijskega vozla. Gluhi študentje na fakultetah ne morejo uveljavljati pravice do uporabe SZJ na predavanjih in vajah, kljub temu, da so se v podporo njim vključili Društvo študentov invalidov Slovenije, poslanka prejšnjega sklica DZ, Varuhinja človekovih pravic, Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in kljub temu, da je takratna ministrica za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo Mojca Kucler Dolinar sprejela tolmačenje zakona s strani MDDSZ in obljubila, da bo zagotovila dodatna finančna sredstva za to v Uredbi o javnem financiranju visokošolskih in drugih članic univerze za leto 2009, tega ni storila. Zakaj? Verjetno ne bomo nikoli izvedeli, kajti ta strošek še zdaleč, zdaleč ni tako velik, da ga država ne bi zmogla ali da bi ogrozil kakšen drug projekt. To je tako boleče, nerazumljivo in brezobzirno dejanje, ker vemo s kakšno muko in neizmerno voljo se tisti redki posamezni gluhi dokopljejo do vrat fakultete. Med gluhih je najvišji odstotek neizobraženih posameznikov in posameznic, za gluhe je največja in doživljenjska ovira ne le v osvajanju govora, pač pa tudi pojmov, njihovih pomenov, povezav in izpeljav. To je srž njihove invalidnosti in kdor se uspe prebiti skozi neskončni labirint tovrstne oviranosti in priti do fakultetnega študija, si res zasluži podporo, ki prav nikogar ne ogroža, ne pa namesto nagrade v obliki pomoči, zausnico in brco. Zelo boleča, srce parajo-

ča izkušnja, ki bo zagotovo zapisana v zgodovino gluhe skupnosti. Seveda so problemi tudi še na drugih področjih, kot na primer v zdravstvu in sodstvu, vendar so ti sporadični, kjer gre bolj zato, da posameznik znotraj področja ni (dovolj) seznanjen s pravicami gluhih, v opisanem primeru pa gre za sistemsko zavrnitev in to prav na najbolj nevrvalgični točki invalidnosti gluhih oseb.

Ekspertiza o slovenskem znakovnem jeziku je v zaključni fazi in v kratkem bo predstavljena strokovnjakom in uporabnikom ter seveda tudi zainteresirani javnosti. V tej zvezi so na vidiku tudi nekatere realistične opcije, kako naprej z razvojem SZJ in upanje je, da bo zanje dovolj posluha in konsenza med državo, možnimi izvajalci in uporabniki. V sodobnem svetu se spremembe dogajajo z neizmerno naglico in ni več prav dosti časa za neplodno razpravljanje, ampak je treba tudi gluhim državljanom in državljankam zagotoviti, da se vključijo v razvoj in napredek, da sodelujejo v spremembah in jih tudi sooblikujejo, česar pa ni mogoče zadovoljiti brez razvitega in razvijajočega se znakovnega jezika, ki sledi trendom okolja.

Svet za slovenski znakovni jezik je dolžan vsako leto pripraviti poročilo o svojem delu in ga poslati Vladi RS. Poročilo za leto 2008 je obravnaval svet na svoji redni marčevski seji, ga dopolnil in potrdil. V celoti ga objavljamo v tej številki in hkrati srčno upamo, da ga bo na vladi kdo od odgovornih tudi prebral, se seznanil s problematiko na našem področju in nas tudi podprl v naših prizadevanjih. In tovrstna podpora in pomoč sta potrebni, kajti odgovornosti za urejanje področja si delimo vsi.

Na koncu bi rada spomnila vse, ki kakor koli (so)delujete na področju tolmačev za slovenski znakovni jezik, da so strani glasila Ko govorijo roke odprta za vaša razmišljanja, po-bude, tudi vprašanja, na katera bomo poskusili odgovoriti, samo poslati jih je treba na naslov uredništva: ZZTSZJ, Prekmurska ulica 6, 1000 Ljubljana ali po elektronski pošti: urednistvo.zdruzenje@t-2.net .

Šest let veljavnosti Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika – kje smo danes

Povzetki z okrogle mize, Ljubljana 12.12.08, Inštitut za rehabilitacijo invalidov

Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik tradicionalno pripravlja v decembrskem času strokovno srečanje vseh, ki so kakor koli udeleženi v izvajanju Zakona o uporabi SZJ. Tematika zadnjega posveta je bila v obliki okrogle mize posvečena pregledu uspešnosti uresničevanja Zakona po šestih letih, odkar je ta v veljavi.

Temeljni namen Zakona o uporabi SZJ je vključevanje gluhih oseb v življenjsko in delovno okolje ter v vse oblike družbenega življenja ob enakih pravicah in pogojih ter z enakimi možnostmi kot jih imajo osebe brez okvare sluha. Razprava povabljenih poročevalcev in udeležencev srečanja je poskušala odgovoriti na vprašanje, ali je namen zakona uresničen, ali obstajajo ovire pri uresničevanju zakona, če so, na katerih področjih, kdo so kršilci in kdo izvaja nadzor nad izvajanjem zakona ter s katerimi težavami se srečujejo tolmači/ce za SZJ pri opravljanju svojega poklica.

Akcijski program za invalide 2007-2013

Mag. Cveto Uršič, direktor in Dana Batič, sekretarka Direktorata za invalide MDDSZ sta se osredotočila predvsem na predstavitev dosežkov Akcijskega programa za invalide 2007-2013, ki sicer vsebuje podpirne storitve in tehnologije za vse vrste invalidov, pri čemer so te za gluhe osebe usmerjene zlasti v premagovanje komunikacijskih ovir. Ministrstvo spoznava Zavod ZTSZJ kot pristojno ustanovo, ki naj skrbi tako za učinkovito izvajanje zakona kot za razvoj SZJ, za kar ji je država podelila tudi pooblastila. Zato je aktualna problematika, s katero se na področju invalidov sluha MDDSZ ukvarja zlasti vzpostavitev relay centra, ki bo specifičnim komunikacijskim zmožnostim gluhih oseb dostopno nudil možnost nujnih in življenjsko pomembnih telefonskih klicev.

Napori uporabniške organizacije pri uveljavljanju ZUSZJ

Predsednik Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije Franc Planinc je kot predstavnik uporabniške organizacije nanizal bolj težave pri izvajanju ZUSZJ a manj aktivnosti uporabnikov oziroma njihovih društev pri informiranju in osveščanju okolja, predvsem javnih/državnih ustanov, ki so dolžne zagotavljati gluhim osebam storitve v slovenskem znakovnem jeziku ali pa vključenost društev v postopke zagovarjanja pravic iz naslovnega zakona pri posamičnih primerih kršenja na individualni ravni.

Moč in nemoč varuhinje človekovih pravic

Brigita Urh, višja svetnica Varuhinje človekovih pravic je orisala meje moči, ki jih ima institut varuha človekovih pravic ob kršenju oziroma ne izvajanju ZUSZJ. Zastopniki Zveze društev gluhih in naglušnih so večkrat opozarjali na ne izvajanje zakona, zato so bili tudi povabljeni k varuhinji na sestanek, na katerem posredovali aktualno problematiko na tem področju. Ob tej priložnosti so dobili nazorno navodilo in pojasnilo, kdaj in kako (postopek) lahko varuh človekovih pravic intervenira. Tu je treba poudariti predvsem, da je delovanje instituta varuha usmerjeno na posameznika, ki je že izčrpal vse druge pravne možnosti. Za gluho osebo, ki je ovirana v komunikaciji s socialnim okoljem, je prav ta postopkovna plat seveda velik problem in ravno tu je morda možnost za uvedbo novih posebnih podpornih storitev društev gluhih in naglušnih za svoje gluhe člane.

Varuhinja je posredovala na RTV Slovenija zaradi kršenja ZUSZJ, ker volilne oddaje, ki so bile organizirane ob volitvah v DZ niso bile opremljene s tolmačen za znakovni jezik in podnapisi (nekatero od njih samo v ponovitvah). Zaradi kratenja pravice do tolmača za znakovni jezik gluhemu študentu na predavanjih na Univerzi v Ljubljani seje tudi oglasila in podprla interpretacijo zakona, ki jo je MDDSZ podalo v prid gluhemu študentu. Obakrat žal, neuspešno. O tem je govorila tudi na svojih tiskovnih konferencah in s tem opozarjala, ne samo pristojne vladne organe, pač tudi ozaveščala širšo javnost na prisotnost gluhih oseb, katerih invalidnost je neopazna, nerazumljena in pogosto omalovaževana.

Aktivnosti Sveta Vlade RS za SZJ in Zavoda ZTSZJ pri uveljavljanju Zakona o uporabi SZJ

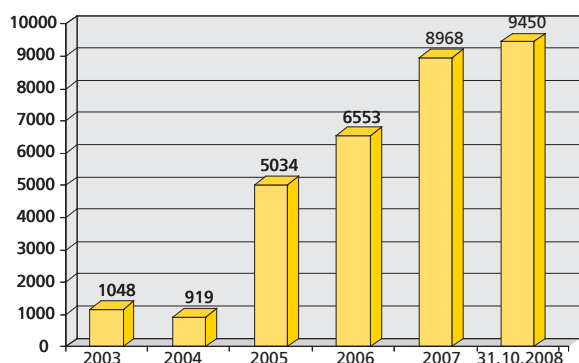
Dr. Stane Košir, predsednik Sveta Vlade RS za slovenski znakovni jezik je v osrednji temi srečanja podal, na podlagi statističnih podatkov, ki jih je zbrala direktorica Zavoda Jasna Baman, pregled delovanja in prizadevaj tako Sveta kot Zavoda pri udejanjanju Zakona o uporabi SZJ.

Uvodoma je orisal naloge Sveta, med katere sodi skrb za razvoj in enakopravnost SZJ, spremljanje izobraževanja, usposabljanja in dela tolmačev ter dinamike pridobivanja certifikatov, predlaganje sprememb kataloga strokovnih znanj in spretnosti tolmača, sodelovanje z ustreznimi organi na področju vzgoje in izobraževanja, informiranja, zdravstvenega

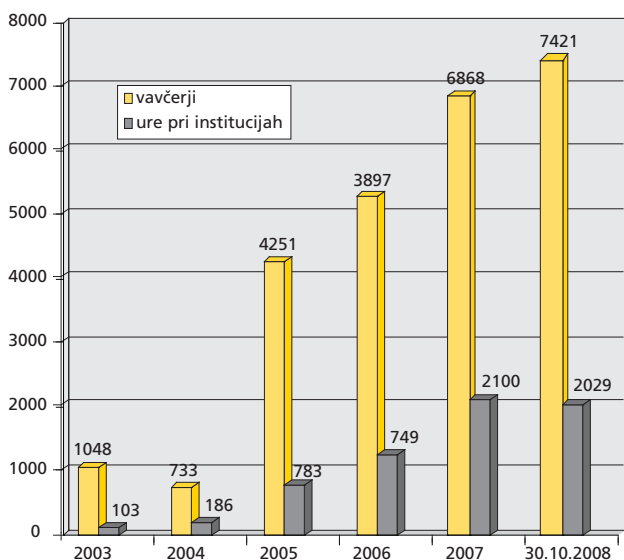
varstva in zavarovanja, socialnega varstva, sodstva, pokojninsko invalidskega zavarovanja, zaposlovanja, športa, kulture in drugimi. Svet predlaga pristojnim organom usklajenih vprašanj, pomembnih za izvajanje zakona, se seznanja se z reševanjem ugovorov v zvezi s kakovostjo storitve tolmačenja ter obravnava druga vprašanja ter zagotavlja pomoč pri uresničevanju nalog, ki se nanašajo na zakon. Obveznosti Sveta so, da se sestane najmanj dva krat na leto in da poroča vladi o izpolnjevanju svojih nalog. Svet imenuje vlada: po enega člana iz vsake univerze, dva člana na predlog združenja tolmačev, štiri člane iz vrst gluhih, po enega člana z Ministrstva za šolstvo, za zdravje, pravosodje, invalidsko varstvo, enega člana iz urada za slovenski jezik, enega člana iz vzgojno izobraževalnih zavodov in enega Socialna zbornica.

Sledi grafični statistični prikaz po različnih indikatorjih od sprejetja ZUSZJ do leta 2008:

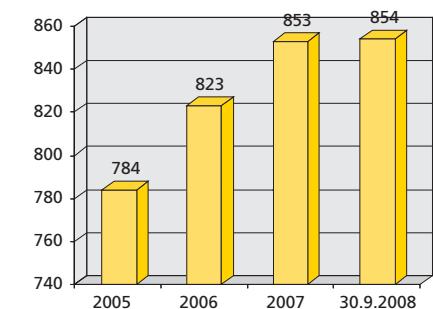
Število opravljenih vseh ur tolmačenja 2003-2008

Vrsta tolmačenja 2003 - 31.10. 2008; (ločen prikaz porabe vavčerjev in javnih institucij)

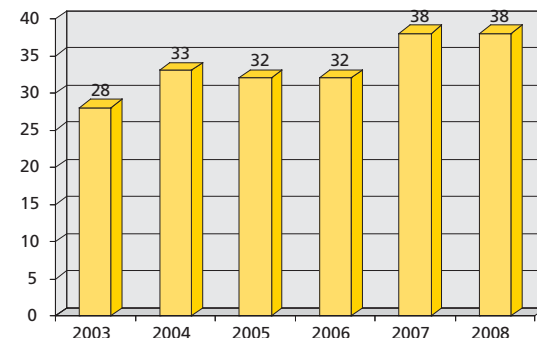

Število uporabnikov tolmačenja 2005-2008

Opomba: evidenca uporabnikov je bila vzpostavljena v letu 2005, ker smo ugotovili, da nihče ne vodi evidence izdanih odločb za Slovenijo

Število tolmačev za SZJ s pridobljenim certifikatom

Pregled aktivnosti Sveta Vlade RS za SZJ in Zavoda ZTSZJ

Zdravstvo

S sprejetjem Splošnega dogovora o kritju stroškov zdravstvenih storitev zdravstvenim domovom ter zdravnikom koncesionarjem od leta 2006, v okviru katerega so predvidena sredstva za kritje stroškov tolmačenja, je zaznati izboljšanje dostopnosti do tolmača. Navzlic angažmaju Sveta, Ministrstva za zdravje in Zdravniške zbornice Slovenije ter Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije gluhe osebe in tolmači sporadično še vedno naletijo na samovoljno obnašanje nekaterih zdravnikov, ki se kaže v odklanjanju prisotnosti tolmača ter zavračanju kritja stroškov tolmača, ne glede na to, da je sistem refundacije stroškov vzpostavljen.

Šolstvo

Svet za SZJ je že leta 2005 pozval pristojne institucije k uresničevanju zakona. Zadovoljive odgovore je prejel s strani Univerze v Ljubljani, Zavoda RS za šolstvo, Državna izpitna komisija pa zagotavlja pomočnika (katerega enači s tolmačem) pri opravljanju poklicne oz. splošne mature.

Na področju predšolske vzgoje in OŠ in srednje šole ni informacij; glede na delo tolmačev ni tolmačenja, vendar tudi ni zahtev po tolmačenju.

Srednja šola zagotavlja pomočnika pri zunanjem preverjanju znanja, poklicne in splošne mature.

Specifična situacija je v treh zavodih za usposabljanje in izobraževanje gluhih učencev in dijakov: Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana kaže potrebe po tolmačenju v predpisu o obveznem znanju SZJ za vse učitelje, iz Centra za korekcijo sluha in govora v Portorožu ni informacij in v Zavodu za slušne in govorne motnje Maribor odklanjajo tolmačenje v SZJ.

V zvezi s tolmačenjem integriranim dijakom v rednih oblikah vzgoje in izobraževanja razpoložljivi podatki kažejo, da tolmačenje ne poteka in ti dijaki do sedaj tudi niso izrazili zahteve za tovrstno podporno storitev.

V aktivno reševanje zagotavljanja tolmača v času študija se je ZZTSZJ ponovno vključil leta 2007 ob primeru kršitve zakona na eni izmed ljubljanskih fakultet. Takrat je Univerza v Ljubljani v svojem dopisu Zavodu interpretirala ZUSZJ tako, da je gluhim študentom zagotovljen tolmač le v postopkih vpisa na fakultete, urejanja študentskih zadev v referatih za študente, ne pa tudi na predavanjih, seminarjih in vajah. Celotno dokumentacijo o tej problematiki je Zavod posredoval poslaniki prejšnjega sklica državnega zbora, ki je takratni ministrici za visoko šolstvo zastavila poslansko vprašanje. V odgovoru takratne ministrice za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo

je bilo zapisano, da gluhih študentom pripada zakonska pravica do tolmača v času študija ter da bo pristojno ministrstvo zagotovilo dodatna finančna sredstva pri pripravi nove Uredbe o financiranju visokošolskih in drugih zavodov. Sočasno je bila k reševanju problematike pozvana tudi Varuhinja človekovih pravic, ki je tvorno sodelovala. Kljub veliki angažiranosti Zavoda Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik, Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, Društva študentov invalidov Slovenije, ZDGNS obljuba ministrice ni bila izpolnjena. Nova uredba, ki velja za leto 2009 namreč ne vključuje dodatnih sredstev za kritje stroškov tolmačenja in gluhi študentje obiskujejo predavanja brez pomoči tolmača.

Sodstvo

ZUSZJ v 5. členu določa, da se za sodne tolmače uporabljajo določila tega zakona glede znakovnega jezika, v ostalem pa predpisi o sodiščih:

»Tolmač za znakovni jezik je polnoletna oseba, ki ji je bil izdan certifikat v skladu s predpisi, ki urejajo nacionalne poklicne kvalifikacije in je vpisana v register tolmačev za znakovni jezik.

Tolmači so pri svojem delu dolžni upoštevati kodeks poklicne etike za tolmače.

Certifikat je javna listina.

Za sodne tolmače se uporabljajo določila tega zakona glede znakovnega jezika, v ostalem pa predpisi o sodiščih.«

Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik ugotavlja na tem področju nedosledno prakso. Po podatkih Ministrstva za pravosodje je v Sloveniji 5 sodnih tolmačev, vendar med temi eden ne izpolnjuje pogojev po ZUSZJ glede znakovnega jezika, ker nima pridobljenega certifikata.

Problem se pojavlja tudi pri zagotavljanju tolmača med obravnavo. V večini primerov gluhe osebe ob prejemu obvestila na obravnavo same angažirajo tolmača, da se izognejo prestavljanju narokov za obravnavo. To pa stvar zaplete, ker je v Sloveniji le 5 sodnih tolmačev, ti ne morejo zadostiti vsem potrebam. Tako v postopkih pred sodišči tolmačijo tudi drugi tolmači, ki niso v registru sodnih tolmačev. Praksa sodnikov je v teh primerih precej različna. Nekateri sodniki sicer dovolijo prisotnost tolmača, vendar pa nočejo priznati stroškov tolmačenja z utemeljitvijo, da sodišče ni naročilo tolmača. Nekateri sodniki stroške tolmačenja sicer priznajo, a ne v enaki višini kot to velja za sodne tolmače, temveč po tarifi, ki velja za tolmače znakovnega jezika, ki je bistveno nižja z utemeljitvijo, da tolmač ni sodni tolmač. So pa tudi izjeme, ki razumejo zakon kot svojo uradno dolžnost pri zagotavljanju tolmača, ne glede na to, da ga sodišče ni uradno povabilo ter tudi priznajo stroške v enaki višini kot to velja za sodne tolmače.

O različni sodni praksi sta obveščena Ministrstvo za pravosodje in Sodni svet, vendar odzivov z njune strani ni.

Informiranje gluhih oseb

ZUSZJ ne daje gluhih oseb le pravico do uporabe znakovnega jezika, ki jo uresničujejo s tolmačem za znakovni jezik, temveč tudi pravico do informiranja v njim prilagojenih tehnikah. Na kršitev te zakonske pravice je ZZTSZJ že v času predsedovanja Slovenije EU opozoril odgovorne na TV Slovenija in seznanil odgovornega urednika z zakonsko pravico gluhih oseb ter opozorili na nemožnost spremljanja aktualnih dogodkov, kakor tudi na nemožnost spremljanja predsedniških volitev ter volitev v Državni zbor. O diskriminatornem položaju gluhih oseb v omenjenih primerih je Zavod seznanila poslanka bivšega klica, ki je takratnemu ministru za kulturo zastavila poslansko vprašanje. V odgovoru je bilo zapisano,

da je ministrstvo svoj posluš za tovrstno problematiko izkazalo pri oblikovanju Nacionalnega programa za kulturo 2008 – 2011, da pa kot minister nima pristojnosti za intervencijo, popravke, navodila itd. pri delovanju RTVS, kajti kot predstavnik ustanovitelja je njegova dolžnost, da zagotovi institucionalno avtonomijo in uredniško neodvisnost.

Kultura

Tudi na področju kulture je zaznati pozitivne premike v dostopnosti kulturnih dobrin gluhih oseb. Tako so se posamezni muzeji in tudi gledališča odločila svoje aktivnosti približati gluhih obiskovalcem. Tolmači so sodelovali pri vodenem obisku Mestnega muzeja v Ljubljani. Velik izziv za tolmače pa predstavlja tolmačenje gledaliških predstav. ZZTSZJ je zagotovil tolmačenje gledališke predstave Hiša Marije pomočnice v izvedbi SMG Ljubljana sponzoriral pa je tudi festival odrskih umetnosti v organizaciji in izvedbi Zavoda Exodos, v okviru katerega je poskrbel za tolmačenje v SZJ gledališke predstave Milo za drago v izvedbi MGL.

Dostopnost nujnih klicev:

Leta 2005 je Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik opozoril pristojne ustanove na nedostopnost klicnih števil 112 in 113 gluhih oseb. Z Reševalno postajo Ljubljana je bil sklenjen dogovor o trenutno najbolj optimalni rešitvi problema tako, da je reševalna postaja izdelala poseben obrazec za naročanje reševalnega vozila, katerega gluha oseba lahko pošlje po faksu v operativno komunikacijski center. O tej rešitvi je Zavod seznanili člani Društva gluhih in naglušnih Ljubljana ter Mestnega društva gluhih Ljubljana. V letošnjem letu potekajo na MDDSZ intenzivni pogovori o tem vprašanju, katerih se udeležujejo predstavniki ZDGNS.

Skrb za razvoj slovenskega znakovnega jezika

Tako Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik kot Svet za slovenski znakovni jezik imata med svoje naloge zapisano razvoj slovenskega znakovnega jezika ter skrb za razvoj slovenskega znakovnega jezika. Kakovosten premik na tem področju je zaznati s sprejetjem Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2007 – 2011, ki je v celoti povzela pripombe in predloge Zavoda Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik glede znakovnega jezika. Tako je prvič v zgodovini znakovni jezik prepoznan kot del skrbi za jezikovno politiko v Republiki Sloveniji. Tudi posvet, ki ga je Zavod organizirali lansko leto, je bil posvečen standardizaciji slovenskega znakovnega jezika, na katerem so bili sprejeti konkretni zaključki. Izvajanje zaključkov pomeni naročilo pristojnega ministrstva za izdelavo ekspertize o stanju slovenskega znakovnega jezika, ki je v zaključni fazi in izsledki le te bodo prestavljeni v kratkem.

Želja in cilj Zavoda je seznaniti vse javne institucije z določili zakona, da na svojem področju odpravljajo ovire pri uresničevanju zakonske pravice gluhih do uporabe SZJ, o čemer je ZZTSZJ opozarjal Geodetsko upravo Slovenije pri popisu nepremičnin in Davčno upravo Slovenije pri oddaji napovedi dohodnine, kot tudi interveniral na področju zaposlitvene rehabilitacije in zaposlovanja invalidov, saj so delodajalci pod določenimi pogoji upravičeni do kritja stroškov tolmačenja, ki sodi med podporne storitve in kar nedvomno pripomore k večji zaposljivosti gluhih oseb. O teh dejavnostih je Zavod sproti obveščal društva gluhih in naglušnih Slovenije in ZDGNS.

Pomembno je omeniti tudi, da je ZZTSZJ uvedel dežurni telefon za gluhe osebe v primeru nepredvidljivih življenjsko pomembnih situacij (prometne nesreče, urgencia ipd.), ki deluje za območje celotne države. Nadalje so tu še aktivnosti na področju pridobivanja certifikatov, ki se kažejo v izvajanju tečajev znakovnega jezika, izvajanju pripravljanih programov usposabljanja, izvedbi postopkov certificiranja, povezavi z Zavodom za zaposlovanje v smislu pridobivanja novih kadrov.

Slovenski znakovni jezik je pravica gluhih in ne tolmačev

Vsiljuje se občutek, da nekateri posamezniki ali skupine posameznikov pravico gluhih do uporabe SZJ razumejo oziroma pojasnjujejo kot pravico tolmačev in ne gluhih oseb samih. Zavod združenje tolmačev za SZJ je ob sprejetju ZUSZJ organiziral dvanajst okroglih miz v vseh društvih gluhih in naglušnih po državi v okviru katerih je direktorica Zavoda predstavila uporabnikom – gluhim osebam in tajnikom društev določbe zakona oziroma iz njih izhajajoče pravice gluhih in razložila postopke, kako jih uveljavljati. Od sprejetja oziroma izvajanja zakona do danes so se le štiri od dvanajstih društev gluhih in naglušnih pozvala odgovorne iz ZZTSZJ, da tolmačijo in pojasnijo določila zakona. O vseh težavah, ki se pojavljajo pri uresničevanju zakona, Zavod obveščajo tolmači in žal ne uporabniki, ki v tem oziru najbolj upravičeni in poklicani. ZZTSZJ je poslal društvom gluhih in naglušnih vprašalnik v katerem je bilo med drugim možno predstaviti težave pri uresničevanju ZUSZJ se le ta niso odzvala, oziroma le redka.

Omeniti je še dve sporni zadevi, in sicer nekoordinirano dejavnost na področju razvoja SZJ in pri vzpostavljanju delova-

nja sistema ter tendence po zamenjavi vavčerjev z denarnim nadomestilom.

Namesto zaključka

Razprava med udeleženci okrogle mize je pokazala, da ja na področju osveščanja pristojnih ustanov in organov, ki so dolžne Zakon o uporabi SZJ izvajati potrebno še veliko aktivnosti, predvsem s strani uporabnikov oziroma njihovih organizacij. Med najbolj pomembnimi nalogami pa je informirati, usposobiti in izobraziti gluhe osebe, da bodo čim bolj samostojno zagovarjale in terjale pravice, ki jim po ZUSZJ pripadajo. Podani statistični podatki in vsebinska analiza pa le kažejo stalen in kakovosten napredek področja, kar je nagrada za pretekla prizadevanja in vliva optimizem za nadaljnje delo.

Poročilo o delu sveta za slovenski znakovni jezik v letu 2008

Pripravila: Jasna Bauman

Naloge Sveta za slovenski znakovni jezik so opredeljene v 24. členu Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika:

- skrbi za razvoj slovenskega znakovnega jezika,
- skrbi za uveljavljanje in enakopravnost znakovnega jezika,
- spremlja izobraževanje, usposabljanje in delo tolmačev za slovenski znakovni jezik ter dinamiko pridobivanja certifikatov,
- predlaga spremembo kataloga standardov strokovnih znanj in spretnosti za tolmača znakovnega jezika,
- sodeluje z ustreznimi organi na področju vzgoje in izobraževanja, informiranja, zdravstvenega varstva in zdravstvenega zavarovanja, socialnega varstva, sodstva, pokojninskega in invalidskega zavarovanja, zaposlovanja, športa, kulture in drugimi organi,
- predlaga pristojnim organom uskladitev vprašanj, pomembnih za izvajanje zakona,
- seznanja se z reševanjem ugovorov v zvezi s kakovostjo izvajanja storitve tolmačenja,
- obravnava druga vprašanja ter zagotavlja pomoč pri uresničevanju nalog, ki se nanašajo na uporabo znakovnega jezika.

V letu 2008 je imel svet 2. redni seji, na katerih se je seznanil oziroma sklepal o naslednji problematiki:

- obravnaval in sprejel je poročilo o delu Sveta za slovenski znakovni jezik v letu 2007;
- obravnaval in sprejel je poročilo o uveljavljanju Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika za obdobje od 1.1. do 31.12.2007;
- seznanil se je s poročilom in zaključki s posveta o Standardizaciji slovenskega znakovnega jezika;
- seznanil se je z vsebino zastavljenih poslanskih vprašanj ter odgovori na te;
- Vladi RS je posredoval predlog za imenovanje predstavnika Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo v svet, a do imenovanja ni prišlo;
- svet je seznanjen z rednim informiranjem ZDGNS in društev gluhih in naglušnih Slovenije glede uveljavljanja pravice do tolmača, kar izvaja služba združenja.

V zvezi z izvajanjem zakona je potrebno izpostaviti nekaj statističnih podatkov:

- odločbo o pravici do uporabe slovenskega znakovnega je-

zika je pridobilo 857 gluhih oseb, od tega 44 oseb s statusom dijaka ali študenta;

- v letu 2008 se kaže trend naraščanja opravljenega števila ur tolmačenja, ki je v primerjavi z letom 2007 kar za 28% višji. V letu 2008 je bilo opravljenih skupaj 11.508 ur tolmačenja (v letu 2007 8.968 ur) oziroma 8.997 ur, plačljivih z vavčerjem (v letu 2007 je bilo 6.868 ur) in 2.511 ur, katerih plačniki so javne institucije (v letu 2007 je bilo 2.100 ur);
- v register tolmačev za slovenski znakovni jezik, ki ga vodi MDDSZ, je trenutno vpisano 38 tolmačev;
- storitev tolmačenja se izvaja na podlagi podjemne pogodbe (22 tolmačev), 16 tolmačev pa opravlja to dejavnost kot samostojni podjetniki.

Ocenjujemo, da je bilo delo Sveta za slovenski znakovni jezik v letu 2008 zelo uspešno, saj je čutili večjo osveščenost slišne javnosti pri zagotavljanju pravice gluhih oseb do tolmača, ki se kažejo v pozitivnih odzivih. Kljub aktivnosti sveta pa ostajajo nekatera vprašanja, pomembna za izvajanje zakona, odprta:

1. Kršena je pravica gluhih do tolmača v času študija, kljub temu, da je ministrica za visoko šolstvo v prejšnji vladi v odgovoru na poslansko vprašanje pritrdila mnenju MDDSZ, ki tolmači zakon tako, da imajo gluhi študentje pravico do tolmača med predavanji.
2. Neenotna je praksa pri zagotavljanju tolmača v postopkih pred sodiščem, o čemer smo že leta 2006 obvestili Ministrstvo za pravosodje, Sodni svet, a žal nismo prejeli nobenega odgovora. Januarja 2009 smo prejeli dopis Ministrstva za pravosodje, s katerim nas obveščajo, da so naš dopis odstopili Vrhovnemu sodišču, katero pa se še ni odzvalo.
3. Področje, kjer je zaslediti različno prakso pri uresničevanju zakona so postopki pred policijskimi postajami. Nekatere policijske postaje si razlagajo določila zakona tako, da je prisotnost tolmača možna le v primeru, če ga naroči policijska postaja ter da stroške tolmača krijejo le tistim tolmačem, s katerim imajo sklenjene avtorske pogodbe. Na nedoslednost smo že opozorili Generalno policijsko postajo ter jih opozorili, da Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika določa, da storitev tolmačenja opravljajo osebe, ki so si pridobile certifikat in so vpisane v register tolmačev, ki ga vodi MDDSZ. Prav tako smo jih opozorili, da po mnenju MDDSZ tolmačenje ni avtorsko delo ter da Tarifa za plačilo storitev tolmačenja določa način izvajanja tolmačenja.
4. Skrb za uveljavljanje in enakopravnost znakovnega jezika ter razvoj znakovnega jezika sta zaupana Svetu Vlade RS za slovenski znakovni jezik in Zavodu Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik, a brez zagotovitve finančnih sredstev. Zato se je v letu 2008 aktivno pristopilo k izdelavi Eksperti-

ze o stanju znakovnega jezika, v okviru katere so nakazane možne rešitve, predvsem pa splošno priznavanje slovenskega znakovnega jezika kot jedrne sestavine kulturne identitete gluhe skupnosti ter vzpodbujanje znanstvenoraziskovalnega dela na področju slovenskega znakovnega jezika;

5. Pereč problem so tudi programske vsebine, ki jih izvaja RTV Slovenija in niso prilagojene gluhi skupnosti. O tej problematiki sta bila obveščena odgovorni urednik informativnega programa RTV SLO in Komisija za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti, a napredka v smislu zagotavljanja pravice gluhih oseb do uporabe slovenskega znakovnega jezika ni. Res je, da RTV Slovenija veliko število oddaj podnaslavlja in s tem omogoča spremljanje oddaj tudi gluhih oseb, a žal so ti podnapisi pri posameznih oddajah zelo pomanjkljivi (primer: osrednji TV dnevnik je podnaslovljen le v delu, ko napoveduje dogodke voditelj, izjave posameznih akterjev pa niso podnaslovljene, tako da gluhi gledalec ne dobi popolne informacije, občasno pa se dogaja, da podnapisi sploh ne sledijo govorni informaciji). Zadnji odmeven primer neupoštevavanja določil zakona so bile oddaje namenjene predsedniškimi kandidatom, ki niso bile posredovane v prilagojeni tehniki, kljub večkratnim prošnjam in pozivom, naj jih TV Slovenija opremi s tolmačem, kar se je v preteklosti že dogajalo. Ugotovitev gluhe skupnosti je, da jim TV Slovenija ne omogoča zakonske pravice do uporabe slovenskega znakovnega jezika, da vztrajno zavrača sodelovanje tolmačev pri posameznih dnevno informativnih oddajah, da gluha skupnost ostaja neinformirana s strani TV Slovenija, kar se je izkazalo tako pri predsedovanju Slovenije Evropski skupnosti, kakor tudi pri volilnih oddajah. Edini oddaji, ki sedaj potekata na TV Slovenija prevedeni v znakovni jezik sta oddaji Zgodbe iz školjke, ki je namenjena otrokom in oddaja Prisluhnilo tišini, ki jo pripravlja Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije.

Pripravila:
Jasna Bauman

predsednik sveta
dr. Stane Košir I.r.

GLAS MISLI V GOVOREČIH ROKAH

Sound Mind in Sound Hands

Konferenca Efsli, september 2008

Dobrodošlica

Estonsko združenje tolmačev znakovnega jezika (EVKTÜ) ima čast, da bo lahko gostilo AGM in konferenco Evropskega foruma tolmačev znakovnega jezika (efsli) v času od 18 do 20 septembra.

TEMA KONFERENCE je Glas misli v govorečih rokah.

Kvaliteta tolmačevega dela je zelo odvisna od tolmačevega zdravja in sposobnosti ohranjanja njegove energije mnogo let. Konferenca **glas misli v govorečih rokah** se bo predvsem ukvarjala s tolmačevo zmožnostjo dela, na katero močno vplivajo fizični in čustveni napor, ki spremljata tolmačenje, komunikacija v drugačnem kulturnem okolju, hitro spreminjanje različnih delovnih okolij, kot tudi čustveno stanje sodelujočih v različnih delovnih okoljih.

JEZIK KONFERENCE je angleščina. Prevajanje bo zagotovljeno za mednarodni znakovni, estonski znakovni, estonski in ruski jezik.

Prezentacije so pričakovane na naslednjih področjih:

Fizično zdravje tolmačev znakovnega jezika: tipični izvori napora (glasilke, mešički, mišice, živčni sistem etc), glavni rizični faktorji, diagnostika, preventiva in zdravljenje.

Mentalno zdravje tolmačev znakovnega jezika: tipični izvori napora (kulturni konflikti, upravljanje različnih čustev, zapornost etc), glavni rizični faktorji, diagnostika, preventiva in zdravljenje.

Zakonska zaščita zdravja in delovne sposobnosti tolmačev znakovnega jezika: zakonodaja, zahteve za delovno okolje in za tolmačev zdravstveni pregled. Socialna jamstva.

Vabimo vas, da pridete in delite svoje raziskave in najboljše prakse iz zgoraj omenjenih področij v treh različnih formatih:

- predstavitev na plenarnem zasedanju: 45 minut
- predstavitev v delovnih skupinah: 20 minut
- predstavitev na plakatu (A1 format)

Kontakti

Kontaktna oseba: Liivi Hollman, efsli2009@evkty.ee

24 – 26 september, Bristol, UK

**1. simpozij o uporabni znakovni lingvistiki
»Učenje in poučevanje znakovnega jezika«**

Center za študije o gluhih, Univerza v Bristolu

kontaktna oseba: M.Mertzani@bristol.ac.uk

spletna stran: <http://www.bristol.ac.uk/deaf/>

Slovenija dobila "Izjemna Dostopnost 112" nagrado

Nadège Riche, vodja programov pri EDF je podelila »Izjemna Dostopnost 112« nagrado predstavniku Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje za uvedbo »WAP 112 klica« za usposobitev 112 klica za gluhe osebe. Rešitev se stalno posodablja in v prihodnje so načrtovane še druge funkcije kot recimo videoklic. »WAP 112 klic«

je rešitev, ki je bila uvedena v 112 centru v Ljubljani, glavnem mestu Republike Slovenije. V tem centru so sprejeti vsi WAP 112 klici z ozemlja Slovenije. Ta rešitev je predvsem namenjena omogočanju 112 klicev gluhim osebam. Aplikacija je na voljo na 112 WAP spletni strani: wap.sos112.si (v slovenskem in angleškem jeziku).

Od prvega februarja 2009 je aplikacija nadgrajena z avtomatično določljivo lokacije kličočega preko glavnega slovenskega ponudnika mobilne telefonije – Mobitela. Ostali ponudniki bodo naredili enako.

Evropsko združenje za zagotavljanje Klica v sili 112 (The European Emergency Number Association - EENA), ki spodbuja uporabo 112 kot enotne evropske številke za klic v sili, je organiziralo tretjo podelitev 112 nagrad desetega februarja v Bruslju. Ta nagrada je namenjena priznavanju in čestitanju posameznikom in organizacijam, ki so pokazali izjemen odnos do, rezultate ali dosežke pri uporabi 112 številke.

Slovenija se je uvrstila v maloštevilno skupino evropskih držav, v katerih lahko gluhi in naglušni pokličejo centre za obveščanje za pomoč. Do zdaj je to možnost svojim uporabnikom s posebnimi potrebami ponudilo 7 evropskih držav.

Generalni direktor Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje Bojan Žmavc je v torek, 10. februarja, v imenu URSZR, prejel nagrado, podelili so jo v Bruslju, Evropskega združenja za klic v sili (EENA) za uvedbo »WAP 112 klica« v Sloveniji. Ta omogoča gluhim in naglušnim osebam obvestiti operativce v centrih za obveščanje, kje se nahajajo in kakšno pomoč potrebujejo.

Sistem deluje po Wap protokolu. Kličoči se z mobilnega telefona prek spleta poveže z računalnikom v centru za obveščanje in nato z operativcem izmenjujeta pisna sporočila, kakšno pomoč kličoči potrebuje.

Avtor aplikacije je Boštjan Tavčar z URSZR, izvedla pa jo je ekipa iz Laboratorija za telekomunikacije na Fakulteti za Elektrotehniko pod koordinatorstvom Andreja Šterna.

Vir: EUD